

Puszczy, o kierunkach badań, które należałoby podjąć dla uzyskania pełniejszego obrazu sytuacji przyrodniczej w tym największym w Polsce Parku Narodowym.

Wszysto to będzie można nadrobić za rok, kiedy planowana jest następna konferencja kampinoska.

Bogumiła Olech

Konferencja na temat „Las – drewno – ekologia '93” (Poznań, Kórnik, 15–16 VI 1993 r.)

Konferencja zorganizowana została przez Wielkopolską Fundację Naukową im. Tadeusza Perkitnego w Poznaniu oraz Komitet Badań Naukowych w Warszawie. Profesor T. Perkitny to wybitny uczony, wieloletni wykładowca Akademii Rolniczej w Poznaniu, twórca polskiej szkoły technologów drewna, powstaniec Wielkopolski, podróżnik i pisarz. W uznaniu jego zasług dla nauki polskiej powołano Fundację jego imienia, której podstawowym zadaniem jest, jak to sformułował jej prezes prof. M. Ławniczak w przedmowie do bardzo starannie wydanych materiałów konferencji, kreowanie i wspieranie interdyscyplinarnych badań z zakresu rolnictwa, leśnictwa, drzewnictwa i ochrony środowiska oraz stymulowanie współpracy naukowców i praktyków w celu przeciwdziałania pogarszaniu się warunków przyrodniczych, z poszanowaniem potrzeb gospodarczych i społecznych kraju.

Konferencja, w której uczestniczyło ok. 60 osób, została zorganizowana w związku z pewnymi niekorzystnymi zjawiskami zachodzącymi w gospodarce rolnej w Polsce. Z jednej strony ok. 23% powierzchni dotychczas użytkowanych gruntów rolnych posiada gleby określone jako mało przydatne dla rolnictwa, a z drugiej – następuje nasilenie procesów tzw. odłogowania dużych obszarów gruntów ornych w związku z ograniczeniem działalności produkcyjnej Państwowych Gospodarstw Rolnych. Zaistniała więc niepowtarzalna możliwość przeprowadzenia na większą skalę akcji zalesiania mało przydatnych dla rolnictwa terenów, zwiększającej lesistość Polski do planowanych 30% i poprawiającej w ten sposób strukturę przestrzenną krajobrazów Polski. Podstawowe teoretyczne i praktyczne aspekty procesów zalesiania gruntów porolnych były przedmiotem omawianych obrad.

Otwarcia konferencji, której obrady w pierwszym dniu odbywały się w Poznańskim Ośrodku Nauki PAN w Poznaniu, dokonał prof. M. Ławniczak. Na przedpołudniowej sesji I wygłoszono 6 referatów, w których przedstawiono ogólne problemy gospodarki leśnej oraz procesów zalesiania terenów porolnych w Polsce. I tak L. Ryszkowski mówił o znaczeniu lasów i zadrzewień śródpolnych w strategii kształtowania i ochrony środowiska rolniczego, a w szczególności w zapobieganiu deficytowi wody i zawartości materii organicznej w glebach, ograniczeniu zanieczyszczeń obszarowych gleb, wód powierzchniowych i gruntowych oraz w przeciwdziałaniu spadkowi różnorodności biologicznej na terenach użytkowanych rolniczo.

Z kolei B. Wojciechowska-Ratajczak przedstawiła zasady komplementarności (a nie konkurencyjności) polskiego rolnictwa i leśnictwa w warunkach postępu rolniczego i gospodarki rynkowej.

Cztery pozostałe referaty dotyczyły różnych aspektów rozwoju gospodarki leśnej. W. Strykowski omówił perspektywy rozbudowy sektora leśno-drewnego gospodarki polskiej na tle sytuacji w Europie, a w szczególności w związku ze stowarzyszeniem Polski z EGW, otwarciem nowych rynków zbytu i utratą starych (głównie państw byłego RWPG) oraz postępującym procesem zmian systemowych w Polsce, np. zmian własnościowych.

B. Łonkiewicz przedstawił bardzo interesujący referat pt. „Przestrzenne determinanty modelowania zwiększenia lesistości Polski”, w którym omówił przesłanki optymalizacji udziału lasów w skali kraju, cele i założenia metodyczne modelowania wzrostu lesistości w Polsce oraz zaprezentował kilka modeli wzrostu lesistości kraju. Różnice w tych modelach wynikały z przyjęcia jako podstawy różnych

priorytetów gospodarczych i przyrodniczych, a więc: (1) planów przestrzennego zagospodarowania kraju, przeznaczających do zalesiania tereny niekorzystne dla rolnictwa, (2) wprowadzania do krajobrazu lasu jako elementu przeciwdziałającego degradacji środowiska (erozji gleb, stepowieniu terenów, zanieczyszczeniu wód), (3) traktowania terenów leśnych jako ekologicznego czynnika wspomagającego tworzenie systemu obszarów chronionych (parki narodowe i krajobrazowe oraz obszary chronionego krajobrazu), a także jako osłony chronionych zlewni i rejonów rekreacyjnych, (4) determinanty społeczno-demograficznej, uwzględniającej w planowaniu zalesień procesy migracji ludności w związku z zaniechaniem gospodarki rolnej oraz występowaniem szczególnych zagrożeń warunków życia ludności ze względu na skażenia środowiska. W referacie przedstawiono konsekwencje gospodarcze i przyrodnicze przyjęcia każdego z wyżej wymienionych modeli wzrostu lesistości kraju.

Z kolei Z. Stecki omówił problemy produkcji i transformacji biomasy drzew w ekosystemie leśnym, a W. Fonder – możliwości leśnego zagospodarowania gruntów porolnych i nieużytków przez zakładanie plantacji drzew szybko rosnących.

Przedpołudniowa sesja II poświęcona była głównie, zasygnalizowanym wcześniej w referacie W. Fondera, praktycznym i przyrodniczym problemom wykorzystywania w zalesianiu gruntów porolnych gatunków drzew szybko rosnących. W kilku referatach omówiono zagadnienia związane z prowadzeniem plantacji takich gatunków drzew, oceną własności drewna oraz możliwościami jego mechanicznej przeróbki.

Na popołudniowej sesji III w dwóch referatach wykazano konieczność przeprowadzenia nowych zalesień w Wielkopolsce, omówiono ogólne zasady sporządzania planów zalesień dla gmin, a przykładowo przedstawiono takie plany dla sąsiadującej z Poznaniem gminy Rokietnica (B. Ważyński). K. Jaśkowiak omówił problem odporności na pożary różnych typów drzewostanów leśnych, konsekwencje przyrodnicze i gospodarcze pożarów oraz zasady likwidacji ich skutków.

W dwóch ostatnich wieloautorowych referatach, zgłoszonych przez Instytut Włókien Naturalnych w Poznaniu, zajęto się problemem gospodarczego wykorzystywania upraw roślin włóknistych na terenach ekologicznie zdegradowanych, a szczególnie na terenach przemysłowych. Postulowano wprowadzenie tam upraw lnu, konopi i wybranych gatunków traw dla potrzeb przemysłu papierniczego, włókienniczego i chemicznego.

Gospodarzem drugiego, wyjazdowego dnia konferencji był Instytut Dendrologii PAN w Kórniku. Prof. W. Bugała przedstawił uczestnikom spotkania zasady organizacyjne i działalność naukową Instytutu. Zaprezentowano kolekcje krzewów i drzew w Arboretum Kórnickim oraz doświadczalne plantacje świerka, topoli, olszy czarnej i daglezi na gruntach porolnych na terenie Lasu Doświadczalnego Zwierzyniec. Prowadzona w ramach współpracy międzynarodowej hodowla świerka pochodzącego z różnych rejonów świata i Polski ma na celu uzyskanie najbardziej odpornych na ekstremalne warunki środowiskowe krzyżówek i wzbogacenie nimi banku nasion. Kilkunastoletnie już plantacje na gruntach porolnych szybko rosnących drzew, takich jak topola, olsza i daglezi dają podstawę do opracowania zasad wprowadzania i hodowli tych gatunków drzew na przeznaczonych do zalesiania nieużytkach rolniczych. Szczególnie zalecanym gatunkiem jest daglezi, ze względu na łatwość hodowli, małe straty i szybkie przyrosty biomasy.

Miłym akcentem naszej wizyty w Instytucie Dendrologii było zwiedzanie Muzeum w Zamku.

Konferencja była bardzo wartościowym forum, na którym spotkali się w celu wymiany opinii, doświadczeń i wyników badań nad urządzeniem krajobrazów przedstawiciele różnych dyscyplin naukowych: ekologii, leśnictwa, rolnictwa, ochrony środowiska oraz praktycy: leśnicy, specjaliści w dziedzinie planowania przestrzennego i przetwórstwa drzewnego.

Była to pierwsza tego typu konferencja zorganizowana przez Fundację, ale miejmy nadzieję, że nie ostatnia. Wielkopolska jest szczególnym rejonem Polski, od dawna bardzo intensywnie gospodarczo, a szczególnie rolniczo eksploatowanym i w związku z tym poważnie zagrożonym stepowieniem (wysokie deficyty wody), erozją i degradacją gleb. Tak więc w regionie tym problemy struktury i funkcjonowania

krajobrazów oraz ich optymalnego urządzania są niezwykle ważne, ale jednocześnie, co trzeba podkreślić, dostrzegane zarówno przez poznańskich naukowców, jak i praktyków. Najlepszym tego dowodem był żywy ich udział organizacyjny i naukowy w omawianej konferencji.

Eliza Dąbrowska-Prot

Książki nadesłane

Borkiewicz J. 1993 – Gospodarka odpadami przemysłowymi a ekologia – Biblioteczka Fundacji Ekologicznej „Silesia” tom VI, Katowice.

Kolbuszewski J. 1992 – Ochrona przyrody a kultura – Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej, Wrocław, wydanie drugie poprawione.

„Strategie dla ekosystemów jeziornych po roku 2000”
(Stresa, Włochy, 17-21 V 1993 r.)

Międzynarodowe konferencje na temat ochrony i zagospodarowania jezior mają już swoją tradycję. Pierwszą taką konferencję zorganizowano w 1964 r. w Japonii (Hill & Bryant - Hukowska 1983) z inicjatywy powstałego w tym samym czasie międzynarodowego komitetu ochrony jezior (International Lake Environment Committee, ILEC). Organizatorem i sponsorem tego przedsięwzięcia przez ekologów japońskich. Następne konferencje, w odstępach 2-letnich, organizowane były kolejno przez Stany Zjednoczone AP, Węgry (Zytkowski & Giszka 1989) i Danie (Björck & Sjöström 1991) w oparciu o odpowiednie instytucje badawcze. Konferencje te odbywają się w bezpośrednim sąsiedztwie dużych i wartościowych przyrodniczo oraz zoologicznych jezior, jak – kolejno – Biwa (Japonia), Michigan (USA), Balaton (Węgry), Wosi (japońskie jezioro w południowych Chinach). Obecna, piąta z kolei konferencja miała miejsce nad pięknym, stożkowym jeziorem Maggiore (powierzchnia 212,5 km², głębokość maksymalna 370 m, głębokość średnia 177 m) w sąsiedztwie odległego od jeziora półwyspa włoski Instytut Hydrobiologii (Istituto Italiano di Idrobiologia) w Pallanza, który był też organizatorem tego spotkania.

Forma tej konferencji ILEC, w porównaniu do kongresów limnologicznych odbywających się co 4 lata (organizowanych przez Międzynarodowe Towarzystwo Limnologów, IML) jest modyfikowana i nie tylko z racji ograniczenia się do środowiska jeziornego. Wielkie kongresy limnologiczne poświęcają prezentacji wszelkich aktualnych kierunków badawczych w dziedzinie wód słodkich, zaś konferencje ILEC jedynie tym kierunkom, które są bezpośrednio powiązane z kondycją ekologiczną i jakością użytkowej wody jeziornych. A więc przede wszystkim – różnym zagrożeniem i modyfikacją nieczystościami jeziornych zasobów i ekosystemów, kwestiami związanymi z ochroną i racjonalnym użytkowaniem jezior, obejmującymi również zagadnienia administracyjne i ekonomiczne, a przede wszystkim sprawy edukacji i społecznego zaangażowania. Dąży się do tego, aby wszystkie sprawy jezior, za z różnymi sferami limnologicznymi (aktywne, umiarkowane, inaktywne, eutroficzne), jak też o różnym pochodzeniu (w tym i abiotyki zaprowa) były prezentowane na konferencji.

Piąta konferencja z tej serii miała ok. 300 uczestników z blisko 30 krajów (w tym 70 osób z Japonii), którzy przedstawili jedynie ok. 250 omówień i referatów. Problematyka ich, odpowiadająca z reguły równoległym odbywającym się sesjom, podzielono na kilka sekcji.

1. Eutrofizacja, produktywność i mechaniczny stan charakteryzacji na różnych poziomach (od cząsteczkowej, biologicznej, ekosystemowej), przyczyny (rola punktowych źródeł zanieczyszczeń, żyły

Instytut Polski Towarzystwa Hydrobiologicznego – str. 124; redakcja: Eligiusz Puczyłowski i Jarosław Rybak